SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. E-pasts: tiesa@satversmestiesa.lv

LĒMUMS
PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā 2026. gada 16. oktobrī

Satversmes tiesas 4. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Jautrīte Briede, tiesneši Mārtiņš Mits un Juris Juriss,

kolēģijas sēdē izskatījusi [..] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 180/2026) un tā papildinājumu [numurs],

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu atzīt Kriminālprocesa likuma 642. pantu un 651. panta 1.[1] un septīto daļu (turpmāk kopā – apstrīdētās normas), ciktāl šīs normas neparedz cietušajam tiesības piedalīties procesā, kurā tiek izlemts jautājums par soda samazināšanu notiesātajam, tikt uzklausītam un pārsūdzēt nolēmumu, par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92. panta pirmajam teikumam un spēkā neesošu no [datums] .

2. Kriminālprocesa likuma 642. pants nosaka:

"Ja notiesātais palīdzējis atklāt noziegumu, kas ir tikpat smags, smagāks vai bīstamāks par viņa paša izdarīto noziedzīgo nodarījumu, tās tiesas tiesnesis, ar kuras spriedumu viņš ir notiesāts, pēc ģenerālprokurora iesnieguma var šim notiesātajam samazināt sodu atbilstoši Krimināllikuma 60. pantam. Ja iesniegums tiek izskatīts mutvārdu procesā, to izskata slēgtā tiesas sēdē."

Šā likuma 651. panta 1.[1] un septītā daļa nosaka:

"(1[1]) Paziņojumā par jautājuma izlemšanu rakstveida procesā tiesnesis norāda tiesības prokuroram, notiesātajam un tās iestādes pārstāvim, kura atbild par nolēmuma izpildi, 10 dienu laikā pieteikt noraidījumu tiesnesim, iesniegt iebildumus pret jautājuma izlemšanu rakstveida procesā, iesniegt viedokli par izlemjamo jautājumu, kā arī norāda lēmuma pieejamības dienu. Ja jautājums tiek izskatīts mutvārdu procesā, tiesas sēdē piedalās prokurors un notiesātais, kuram tiek nodrošinātas šā likuma 74.[2] pantā paredzētās tiesības, kā arī tās iestādes pārstāvis, kura atbild par nolēmuma izpildi. Notiesātā neattaisnotas neierašanās gadījumā jautājumu var izlemt bez viņa klātbūtnes.

[..]

(7) Visus lēmumus, kas pieņemti šajā pantā noteiktajā kārtībā skatītajos jautājumos, izņemot šā likuma 633. panta piektajā daļā paredzēto gadījumu, var pārsūdzēt 10 dienu laikā. Šā likuma 643. pantā paredzētos lēmumus var pārsūdzēt tikai par šajā pantā noteikto procesuālo prasību neievērošanu. Sūdzības iesniegšana neaptur lēmuma izpildi. Augstāka līmeņa tiesas tiesnesis sūdzību izskata rakstveida procesā pēc lietā esošajiem materiāliem, un viņa lēmums nav pārsūdzams."

3. Pieteikuma iesniedzējs iepriekš jau ir vērsies Satversmes tiesā ar saturiski līdzīgu pieteikumu, lūdzot atzīt apstrīdētās normas un Kriminālprocesa likuma 97.[1] panta pirmās daļas 8. punktu par neatbilstošu Satversmes 92. panta pirmajam teikumam (pieteikums Nr. 116/2026). Izskatot minēto pieteikumu, Satversmes tiesa ar 2026. gada 31. augusta rīcības sēdes lēmumu (turpmāk – 2026. gada 31. augusta lēmums) nolēma atteikties ierosināt lietu, jo pieteikums neatbilda Satversmes tiesas likuma 19.[2] panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta prasībām. Proti, Pieteikuma iesniedzējs nebija pamatojis, ka starp pieteikumā apstrīdētajām normām un viņa iespējamo tiesību uz taisnīgu tiesu aizskārumu pastāvētu tieša saikne.

Tādējādi kolēģijai, ievērojot Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 5. punktu, ir jāizvērtē, vai izskatāmajā pieteikumā ietvertais faktisko apstākļu izklāsts vai juridiskais pamatojums pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru Satversmes tiesa lēmusi rīcības sēdē.

Izskatāmajā pieteikumā ir precizēts prasījums – vairs netiek lūgts vērtēt Kriminālprocesa likuma 97.[1] panta pirmās daļas 8. punkta satversmību. Papildināts ir arī faktisko apstākļu izklāsts. Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka tiesai nodota krimināllieta par trešās personas apsūdzību noziedzīgajā nodarījumā, par kura izdarīšanu ierosinātajā kriminālprocesā viņš atzīts par cietušo. Šis kriminālprocess izdalīts no cita kriminālprocesa, kas savukārt tika izdalīts no kriminālprocesa, kurā par Pieteikuma iesniedzēja tēva slepkavību notiesātas divas personas, kurām vēlāk Kriminālprocesa likuma 642. panta kārtībā tika samazināti sodi. Tas apliecinot, ka krimināltiesiskais noregulējums attiecībā uz izdarīto noziedzīgo nodarījumu nav pabeigts un Pieteikuma iesniedzēja kā cietušā tiesības un likumiskās intereses joprojām tiek skartas. Tāpat ir papildināti arī juridiskie argumenti. Piemēram, pieteikumā norādīts, ka soda izpilde ir kriminālprocesa noslēdzošā stadija, kurā cietušais ir atzīts par tiesību subjektu un uz kuru arī attiecas tiesību uz taisnīgu tiesu garantijas. Cietušā likumiskā interese ar sprieduma spēkā stāšanos nebeidzoties.

Tomēr iepriekš iesniegtajā pieteikumā norādīto argumentu precizēšana vai jaunu faktisko apstākļu norādīšana pati par sevi nenozīmē, ka pieteikuma juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts ir mainījies pēc būtības, ja šīs izmaiņas nenovērš iepriekš rīcības sēdes lēmumā konstatētos trūkumus.

Pieteikumā nav pamatots tas, kā faktisko apstākļu papildināšana ar apstākli par citas krimināllietas nodošanu tiesai būtu saistīta ar apstrīdētajām normām, kas attiecas uz soda samazināšanu notiesātai personai. Kā izriet no 2026. gada 31. augusta lēmuma, apstrīdētajās normās ietvertās procesa stadijas mērķis ir cita noziedzīga nodarījuma atklāšana, izmantojot notiesātās personas sadarbību, un notiesātās personas brīvības atņemšanas soda samazināšana var tikt pamatota tikai ar tiesas (nevis, piemēram, cietušā) apsvērumiem par to, vai notiesātais palīdzējis atklāt noziegumu, kas ir tikpat smags, smagāks vai bīstamāks par viņa paša izdarīto. Pieteikumā joprojām nav pamatots, kā tieši apstrīdētās normas, kas regulē soda samazināšanu izņēmuma gadījumos apstrīdētājās normās paredzētās procesa stadijas ietvaros, varētu skart Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertās Pieteikuma iesniedzēja kā personas, kas kriminālprocesa ietvaros atzīta par cietušo, tiesības vai likumiskās intereses. Proti, lai gan Pieteikuma iesniedzējs, piemēram, norādījis, ka tas, ka procesa stadijai ir atšķirīgs raksturs, nav pamats

tiesību uz taisnīgu tiesu izslēgšanai, pieteikumā joprojām nav pamatots tas, kā tieši apstrīdētās normas nenodrošina personai tiesības uz taisnīgu tiesu. Tāpat pieteikumā joprojām nav pamatots tas, kā cietušā uzklausīšana šajā procesa stadijā pati par sevi nodrošinātu krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu.

Tādējādi izskatāmajā pieteikumā ietvertais faktisko apstākļu izklāsts un juridiskais pamatojums pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru Satversmes tiesa lēmusi rīcības sēdē.

4. Ievērojot to, ka lieta Satversmes tiesā nav ierosināma, pieteikumā ietvertais lūgums – spriedumā norādīt, ka līdz brīdim, kad likumdevējs pieņems Satversmei atbilstošu tiesisko regulējumu, cietušā tiesības tikt informētam, iesniegt iebildumus, sniegt viedokli, piedalīties soda samazināšanas jautājuma izskatīšanā un pārsūdzēt attiecīgo nolēmumu nodrošināmas, tieši piemērojot Satversmes 92. pantu un sprieduma atziņas, – netiek izskatīts.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 5. punktu, Satversmes tiesas 4. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 180/2026).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja Jautrīte Briede